

ครูบาศรีวิชัย

ครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป โดยเฉพาะในเขตล้านนาว่าเป็น "คนบุญ" หรือ "นักบุญ" อันมีความหมายเชิงยกย่องว่าเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ อาจพบว่าการเรียกอีกว่า **ครูบาเจ้าศรีวิชัย** **พระครูบาศรีวิชัย** **ครูบาศีลธรรม** หรือ **ทูลเจ้าสิริ** (อ่าน"ตุ้เจ้าสิริ") แต่พบว่าท่านมักเรียกตนเองเป็น **พระชัยยาภิกขุ** หรือ **พระศรีวิชัยชนะภิกขุ** เดิมชื่อ **เพื่อน** หรือ**อินท์เพื่อน** บ้างก็ว่า**อ้ายฟ้าร้อง** เนื่องจากในขณะที่ท่านถือกำเนิดนั้น ปรากฏฝนฟ้าคะนองอย่างหนัก ส่วน **อินท์เพื่อน** นั้น หมายถึง การเกิดกัมปนาทหวั่นไหวถึงสวรรค์ หรือเมืองของพระอินทร์ ท่านเกิดในปีขาล เดือน ๕ เหนือ (เดือน ๘ ของภาคกลาง) ขึ้น ๑๑ ค่ำ จ.ศ.๑๒๔๐ เวลาพลบค่ำ ตรงกับวันอังคารที่ ๑๑ เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๔๒๑ ที่หมู่บ้านชื่อ "บ้านปาง" ตำบลแม่ตื่น อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ท่านเป็นบุตรของนายควาย นางอุสา มีพี่น้องทั้งหมด ๕ คน มีชื่อตามลำดับ คือ ๑. นายไผ่ ๒. นางอวน ๓. นายอินท์เพื่อน (ครูบาศรีวิชัย) ๔. นางแว่น ๕. นายทา

ทั้งนี้ นายควายบิดาของท่านได้ติดตามผู้เป็นตา คือ หมื่นปราบ (ผาบ) ซึ่งมีอาชีพเป็นหมอล้องข้างของเจ้าหลวงคาราคีเรกฤทธิไพโรจน์ (เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๗ ช่วง พ.ศ.๒๔๑๔-๒๔๓๑) ไปตั้งครอบครัวบุกเบิกที่ทำกินอยู่ที่บ้านปาง บ้านเดิมของนายควายอยู่ที่บ้านสันป่ายางหลวง ทางด้านเหนือของตัวเมืองลำพูน

ในสมัยที่ครูบาศรีวิชัย หรือนายอินท์เพื่อนยังเป็นเด็กอยู่นั้น หมู่บ้านดังกล่าวยังกันดารมาก มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากโดยเฉพาะชาว **ปกากะญอ** (กะเหรี่ยง) ในช่วงนั้นบ้านปางยังไม่มีวัดประจำ

หมู่บ้าน จนกระทั่งเมื่อนายอินท์เพื่อนมีอายุได้ ๑๗ ปี ได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อ **ครูบาขัติยะ** (ชาวบ้านเรียกว่า **ครูบาแต้แงะ** เพราะท่านเดินขาเกแปลก) เดินทางจากบ้านป่าข้างผ่านมาถึงหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านจึงนิมนต์ท่านให้อยู่ประจำที่บ้านปาง แล้วชาวบ้านก็ช่วยกันสร้างกุฏิชั่วคราวให้ท่านจำพรรษา ในช่วงนั้น เด็กชายอินท์เพื่อนได้ฝากตัวเป็นศิษย์ และเมื่ออายุได้ ๑๘ ปี ก็ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่อารามแห่งนี้ โดยมีครูบาขัติยะเป็นพระอุปัชฌาย์ ๓ ปีต่อมา (พ.ศ. ๒๔๔๒) เมื่อสามเณรอินท์เพื่อนมีอายุย่างเข้า ๒๑ ปี ก็ได้เข้าอุปสมบทในอุโบสถวัดบ้านโฮ่องหลวง อำเภอบ้านโฮ่อง จังหวัดลำพูน โดยมีครูบาสมณะ วัดบ้านโฮ่องหลวงเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับนามฉายาในการอุปสมบทว่า **สิริวิโยภิกขุ** มีนามบัญญัติว่า **พระศรีวิชัย** ซึ่งบางครั้งก็พบว่าเขียนเป็น **สรีวิไชย** **สิวิไซ** หรือ **สรีวิชัย**

เมื่ออุปสมบทแล้ว สิริวิโยภิกขุก็กลับมาจำพรรษาที่อารามบ้านปางอีก ๑ พรรษา จากนั้นได้ไปศึกษากัมมัฏฐาน และวิชาอาคมกับครูบาอุปละ วัดคอยเตา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ต่อมาได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของครูบาวัดคอยคำอีกด้วย และอีกท่านหนึ่งที่ถือว่าเป็นครูของครูบาศรีวิชัย คือครูบาสมณะ วัดบ้านโฮ่องหลวงซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่าน

ครูบาศรีวิชัยรับการศึกษาจากครูบาอุปละวัดคอยเตา เป็นเวลา ๑ พรรษา ก็กลับมาอยู่ที่อารามบ้านปาง จนถึง พ.ศ. ๒๔๔๔ (อายุได้ ๒๔ ปี พรรษาที่ ๔) ครูบาขัติยะได้จาริกออกจากบ้านปางไป (บางท่านว่ามรณภาพ) ครูบาศรีวิชัยจึงรักษาการแทนในตำแหน่งเจ้าอาวาส และเมื่อครบพรรษาที่ ๕ ก็ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านปาง จากนั้นก็ได้ย้ายวัดไปยังสถานที่ที่เห็นว่าเหมาะสม คือ บริเวณเนินเขาซึ่งเป็นที่ตั้งวัดบ้านปางในปัจจุบัน เพราะเป็นที่วิเวก และสามารถปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี โดยได้ให้ชื่อวัดใหม่แห่งนี้ว่า **วัดจอมสรีทรายมูลบุญเรือง** แต่ชาวบ้านทั่วไปยังนิยมเรียกว่า **วัดบ้านปาง** ตามชื่อของหมู่บ้าน

ครูบาศรีวิชัยเป็นผู้มีศีลาจารวัตรทั้งดงามและเคร่งครัด โดยที่ท่านงดการเสพ หมากร เมือง บุหรี่ โดยสิ้นเชิง ท่านงดฉันเนื้อสัตว์ตั้งแต่เมื่ออายุได้ ๒๖ ปี และฉันอาหารเพียงมือเดียว ซึ่งมักเป็นผักต้มใส่เกลือกับพริกไทยเล็กน้อย บางทีก็ฉันข้าวทั้ง ๕ เดือน คงฉันเฉพาะลูกไม้ห้วมันเท่านั้น นอกจากนี้ท่านยังงดฉันผักตามวันทั้ง ๑ คือ วันอาทิตย์ ไม่ฉันฟักแฟง, วันจันทร์ ไม่ฉันแดงโมและแดงกวา, วันอังคาร ไม่ฉันมะเขือ, วันพุธ ไม่ฉันใบแมงลัก, วันพฤหัสบดี ไม่ฉันกล้วย, วันศุกร์ ไม่ฉันเทา (อ่าน"เตา"-สาหร่ายน้ำจืดคล้ายเส้นผมสีเขียวชนิดหนึ่ง), วันเสาร์ ไม่ฉันบอน นอกจากนี้ผักที่ท่านจะไม่ฉันเลย คือ ผักบุ้ง ผักปลอด ผักเปลว ผักหมากจึกา ผักจิก และผักเหือด-ผักอี (ใบไม้เลียบอ่อน) โดยท่านให้เหตุผลว่า ถ้าพระภิกษุสามเณรรูปใดงดได้ การบำเพ็ญกัมมัฏฐานจะเจริญก้าวหน้า ผิวพรรณจะเปล่งปลั่ง ธาตุทั้ง ๔ จะเป็นปกติ ถ้าชาวบ้านงดเว้นแล้วจะทำให้การถือศีลาอาคมดีขึ้น

ครูบาศรีวิชัยมีความปรารถนาที่จะบรรลุธรรมะอันสูงสุด ดังปรากฏจากคำอธิษฐานบารมีที่ท่านอธิษฐานไว้ว่า "...ตั้งปรารถนาขอให้อู่ได้ถึงธรรมะ ยึดเหนี่ยวเอาพระนิพพานสิ่งเดียว..." และมักจะปรากฏความปรารถนาดังกล่าวในตอนท้ายของคัมภีร์ไบลานที่ท่านสร้างไว้ทุกเรื่อง อีกประการหนึ่งที่ทำให้ครูบาศรีวิชัยเป็นที่รู้จัก และอยู่ในความทรงจำของชาวล้านนา คือ การที่ท่านเป็นผู้นำในการสร้างทางขึ้นสู่วัดพระธาตุคอกยสุเทพ โดยพลังศรัทธาประชาชนเป็นจำนวนมาก ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ซึ่งใช้เวลาสร้างเพียง ๕ เดือนเศษ โดยไม่ใช้งบประมาณของรัฐ แต่เรื่องที่ทำให้ครูบาศรีวิชัยเป็นที่รู้จักกันในระยะแรกนั้นเกิดเนื่องจากการที่ท่านตั้งอธิษฐาน ซึ่งระเบียบการปกครองสงฆ์ตามจารีตเดิมของล้านนานั้นให้ความสำคัญแก่ ระบบหมวดอุโบสถ หรือ ระบบหัวหมวดวัด มากกว่า และการปกครองก็เข้าไปในระบบพระอุปัชฌาย์อาจารย์กับศิษย์ ซึ่งพระอุปัชฌาย์รูปหนึ่งจะมีวัดขึ้นอยู่ในการดูแลจำนวนหนึ่งเรียกว่า เจ้าหมวดอุโบสถ โดยคัดเลือกจากพระที่มีผู้เคารพนับถือและได้รับการยกย่องว่าเป็น ครูบา ซึ่งหมายถึงพระภิกษุที่ได้รับความยกย่องอย่างสูง ดังนั้นครูบาศรีวิชัยซึ่งมีชื่อเสียงอยู่ในขณะนั้นจึงอยู่ในตำแหน่งหัวหมวดพระอุปัชฌาย์ โดยฐานะเช่นนี้ ครูบาศรีวิชัยจึงมีสิทธิ์ตามจารีตท้องถิ่นที่จะบวชกุลบุตรได้ ทำให้ครูบาศรีวิชัยจึงมีลูกศิษย์จำนวนมาก และลูกศิษย์เหล่านี้ก็ได้เป็นฐานกำลังที่สำคัญของครูบาศรีวิชัยในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นแนวร่วมในการต่อต้านอำนาจจากกรุงเทพฯ เมื่อเกิดกรณีขัดแย้งขึ้นในเวลาต่อมา

ส่วนสงฆ์ในล้านนาเองก็มีแนวปฏิบัติที่หลากหลาย เนื่องจากการจำแนกพระสงฆ์ตามจารีตท้องถิ่นออกเป็นถึง ๑๘ นิภาย และในแต่ละนิภายนี้ ก็น่าจะหมายถึงกลุ่มพระที่เป็นสายพระอุปัชฌาย์สืบต่อกันมาในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจปกครองในสายของตนโดยผ่านความคิดระบบครูกับศิษย์ และนอกจากนี้นิภายต่าง ๆ นั้น ยังเกี่ยวข้องกับชื่อของเชื้อชาติอีกด้วย เช่น นิภายเชียงใหม่ นิภายจีน (เผ่าไทจีน/เจิน) นิภายยอง (จากเมืองยอง) เป็นต้น สำหรับครูบาศรีวิชัยนั้น ยึดถือปฏิบัติในแนวของนิภายเชียงใหม่ผสมกับนิภายยอง ซึ่งมีแนวปฏิบัติบางอย่างต่างจากนิภายอื่น ๆ มีธรรมเนียมที่ยึดถือคือ การนุ่งห่มที่เรียกว่า กุมผ้าแบบรดอก สวมหมวก แขนงลูกประคำ ถือไม้เท้า และพัด ซึ่งยึดธรรมเนียมมาจากวัดคอกยแต่ โดยอ้างว่าสืบวิธีการนี้มาจากลังกา การที่ครูบาศรีวิชัยถือว่าท่านมีสิทธิ์ที่จะบวชกุลบุตรได้ตามจารีตการถือปฏิบัติมาแต่เดิมนั้น ทำให้ขัดกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ (พ.ศ.๒๔๔๖) เพราะในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดว่า "พระอุปัชฌาย์ที่จะบวชกุลบุตรได้ ต้องได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบการปกครองของสงฆ์จากส่วนกลางเท่านั้น" โดยถือเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะแขวงนั้น ๆ เป็นผู้คัดเลือกผู้ที่ควรจะเป็นอุปัชฌาย์ได้ และเมื่อคัดเลือกได้แล้วจึงจะนำชื่อเสนอเจ้าคณะผู้ใหญ่ในกรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการแต่งตั้งต่อไป การจัดระเบียบการปกครองใหม่ของกรุงเทพฯ นี้ถือเป็นวิธีการสลายจารีตเดิมของสงฆ์ในล้านนาอย่างได้ผล องค์การสงฆ์ล้านนาก็เริ่มสลายตัวลงทีละน้อยเพราะ

อย่างน้อยความขัดแย้งต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นระหว่างสงฆ์ในล้านนาด้วยกันเอง ดังกรณี ความขัดแย้งระหว่างครูบาศรีวิชัย กับพระครูมหารัตนากร เจ้าคณะแขวงลี อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นต้น

การต้องอธิกรณ์ระยะแรกของครูบาศรีวิชัยนั้น เกิดขึ้นเพราะครูบาศรีวิชัยถือธรรมเนียมปฏิบัติตามจารีตเดิมของล้านนา ส่วนเจ้าคณะแขวงลีซึ่งใช้ระเบียบวิธีปฏิบัติของกรุงเทพฯ ซึ่งเห็นว่าครูบาศรีวิชัยทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์ โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากเจ้าคณะแขวงลี จึงถือว่าเป็นความผิด เพราะตั้งตนเป็นพระอุปัชฌาย์เอง และเป็นพระอุปัชฌาย์เถื่อน ครูบา มหารัตนากร เจ้าคณะแขวงลี้กับหนานบุญเต็ง นายอำเภอลี้ ได้เรียกครูบาศรีวิชัยไปสอบสวนเกี่ยวกับปัญหาที่ครูบาศรีวิชัยเป็นพระอุปัชฌาย์บวชกุลบุตร โดยมิได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติ การจับกุมครูบาศรีวิชัยสามารถแบ่งช่วงเวลาออกเป็น ๓ ช่วง เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกือบ ๓๐ ปี และแต่ละช่วงจะมีรายละเอียดของสภาพสังคมที่แตกต่างกัน

อธิกรณ์ระยะแรก (ช่วง พ.ศ.๒๔๕๑ - ๒๔๕๓)

การต้องอธิกรณ์ช่วงแรกของครูบาศรีวิชัย เป็นผลมาจากการเริ่มทดลองใช้กฎหมาย ของคณะสงฆ์ฉบับแรก (พ.ศ.๒๔๔๖) และเป็นการเริ่มให้อำนาจกับสงฆ์สายกลุ่มผู้ปกครอง ในช่วงพ.ศ.๒๔๕๓ นั้น บทบาทของครูบาศรีวิชัยในหมู่บ้าน และชาวเขา มีลักษณะโดดเด่นเกินกว่าตำแหน่งสงฆ์ผู้ปกครอง ดังจะเห็นว่าชาวบ้านมักนำเอาบุตรหลานมาฝากฝังให้ครูบาศรีวิชัยบวชเณร และอุปสมบท เมื่อความทราบถึงเจ้าคณะแขวง และนายอำเภอลี้ ทางการก็เห็นว่าครูบาศรีวิชัยล่วงเกินอำนาจของตน เจ้าคณะแขวง และนายอำเภอ ได้พาตำรวจควบคุมครูบาศรีวิชัยไปกักไว้ที่วัดเจ้าคณะแขวงลีได้ ๔ คืน จากนั้นก็ส่งครูบาศรีวิชัยไปให้พระครูบ้านยู่ เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เพื่อรับการไต่สวน ซึ่งผลก็ไม่ปรากฏครูบาศรีวิชัยมีความผิด หลังจากถูกไต่สวนครั้งแรกไม่นานนัก ครูบาศรีวิชัยก็ถูกเรียกตัวสอบอีกครั้ง โดยพระครู มหาอินทร์ เจ้าคณะแขวงลี เนื่องจากมีหมายเรียกให้ครูบาศรีวิชัยนำลูกวัดไปประชุมเพื่อรับทราบระเบียบกฎหมายใหม่จากนายอำเภอ และเจ้าคณะแขวงลี แต่ครูบาศรีวิชัยไม่ได้ไปตามหมายเรียกนั้น ซึ่งส่งผลทำให้เจ้าอธิการหัววัดที่อยู่ในหมวดอุโบสถของครูบาศรีวิชัยไม่ไปประชุมเช่นกัน เพราะเห็นว่าเจ้าหัวหมวดไม่ไปประชุม ลูกวัดก็ไม่ควรไป พระครูเจ้าคณะแขวงลีจึงสั่งให้นายสิบตำรวจเมืองลำพูน ไปควบคุมครูบาศรีวิชัยส่งให้พระครูญาณมงคล เจ้าคณะจังหวัดลำพูนจัดการไต่สวน ครั้งนั้นครูบาศรีวิชัยถูกควบคุมตัวอยู่ที่วัดชัยเมืองลำพูนถึง ๒๓ วัน จึงได้รับการปล่อยตัว

ส่วนครั้งที่ ๓ ใน พ.ศ.เดียวกันนี้ พระครูเจ้าคณะแขวงลีได้สั่งให้ครูบาศรีวิชัยนำเอาลูกวัดเจ้าอธิการหัววัดตำบลบ้านปาง ซึ่งอยู่ในหมวดอุโบสถไปประชุมที่วัดเจ้าคณะแขวง ตามพระราชบัญญัติที่จะเพิ่มขึ้น ปรากฏว่าครูบาศรีวิชัยมิได้เข้าประชุมอีก มีผลให้บรรดาหัววัดไม่ไปประชุมเช่นกัน เจ้าคณะ

แขวงและ นายอำเภอเถลิง จึงมีหนังสือฟ้องถึงพระครูญาณมงคล เจ้าคณะจังหวัดลำพูน ครอบครองไว้ที่วัดพระธาตุหริภุญชัยเมืองลำพูนนานถึงหนึ่งปี พระครูญาณมงคลจึงได้เรียกประชุมพระครูผู้ใหญ่ในจังหวัดเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ ซึ่งในที่สุดที่ประชุมก็ได้ตัดสินใจให้ครอบครองคืนจากตำแหน่งหัวหน้าวัด หรือ หมวดอุโบสถ และมีให้เป็นพระอุปัชฌาย์อีกต่อไป พร้อมทั้งถูกควบคุมตัวต่อไปอีกหนึ่งปี

อธิกรณ์ระยะที่สอง (พ.ศ. ๒๔๕๔ - ๒๔๖๔)

อธิกรณ์พระศรีวิชัย ครั้งที่สองนี้ มีความเข้มข้น และรุนแรงขึ้นเนื่องจากเป็นผลมาจากการต้องอธิกรณ์ครั้งแรกถึง ๓ ครั้ง แต่การต้องอธิกรณ์กลับเป็นการเพิ่มความเลื่อมใสศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระศรีวิชัยมากยิ่งขึ้น เสียงที่เล่าลือเกี่ยวกับพระศรีวิชัยจึงขยายออกไป นับตั้งแต่เป็นผู้วิเศษเดินตากฝนไม่เปียก และได้รับดาบศรีกัญไชย (พระขรรค์ชัยศรี) จากพระอินทร์ ความนับถือเลื่อมใสศรัทธาในตัวพระศรีวิชัยยิ่งแพร่ขยายออกไปอย่างไม่หยุดยั้ง คำเล่าลือดังกล่าวเมื่อทราบถึงเจ้าคณะแขวงเถลิงและนายอำเภอแขวงเถลิง ทั้งสองจึงได้เข้าแจ้งต่อพระครูญาณมงคล เจ้าคณะจังหวัดลำพูน โดยกล่าวหาว่า " ครอบครองกุฏิเถลี่ยกล่อม สัตว์คน คฤหัสถ์ นักบวชเป็นกักเป็นเหล่า และใช้ผีและเวทมนต์ " พระครูญาณมงคลจึงออกหนังสือ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๖๒ สั่งพระศรีวิชัยให้ออกไปพ้นเขตจังหวัดลำพูน ภายใน ๑๕ วัน พร้อมทั้งมีหนังสือห้ามพระในจังหวัดลำพูนรับพระศรีวิชัยไว้ในวัด เมื่อพระศรีวิชัยได้แย้ง และทางการไม่สามารถเอาผิดพระศรีวิชัยได้ ความดังกล่าวก็เลิกราไประยะหนึ่ง แต่ต่อมา ก็มีหนังสือของเจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าผู้ครองเมืองนครลำพูน เรียกพระศรีวิชัยพร้อมกับลูกวัดเข้าเมืองลำพูน ครั้งนั้นพวกลูกศิษย์ได้จัดขบวนแห่พระศรีวิชัยเข้าสู่เมืองอย่างใหญ่โต การดังกล่าวคงจะทำให้ทางคณะสงฆ์ปกครองลำพูนตกใจอยู่ไม่น้อย ดังจะพบว่า เมื่อพระศรีวิชัยพักอยู่ที่วัดมหาวันได้คืนหนึ่ง อุปราชเทศมณฑลพายัพจึงได้ตั้งย้ายพระศรีวิชัยขึ้นไปยังเชียงใหม่ โดยให้พักกับพระครูเจ้าคณะเมืองเชียงใหม่ที่วัดเชตะวัน เสร็จแล้วจึงมอบตัวให้พระครูสุคันธศีล รองเจ้าคณะเมืองเชียงใหม่ ที่วัดปากกล้วย (ศรีดอนไชย)

ในระหว่างที่พระศรีวิชัยถูกควบคุมอยู่ที่วัดปากกล้วย ก็ได้มีพ่อค้าใหญ่เข้ามารับเป็นผู้อุปฐากพระศรีวิชัยคือ หลวงอนุสารสุนทร (ขุนอี ช้างเถลิง) และพญาคำ แห่งบ้านประดู่ท่าแพ ตลอดจนผู้คนทั้งในเชียงใหม่ และใกล้เคียง ต่างก็เดินทางมานมัสการพระศรีวิชัยเป็นจำนวนมาก ทางฝ่ายผู้ดูแลต่างเกรงว่าเรื่องจะลุกลามไปกันใหญ่ เนื่องจากแรงศรัทธาของชาวเมืองเหล่านี้ เจ้าคณะเมืองเชียงใหม่และเจ้าคณะมณฑลพายัพ จึงส่งพระศรีวิชัยไปรับการไต่สวนพิจารณาที่กรุงเทพฯ ซึ่งผลการพิจารณาไม่พบว่าพระศรีวิชัยมีความผิด และให้พระศรีวิชัยเลือกเป็นเจ้าอาวาส หรืออาศัยอยู่ในวัดอื่นก็ได้ เมื่อ

ครูบาศรีวิชัยกลับจากกรุงเทพฯ แล้วชนทุกกลุ่มของล้านนาก็ได้เพิ่มความเคารพยกย่องในตัวครูบา ดังจะเห็นได้จากความสนับสนุนในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่าง ๆ ทั่วไปในล้านนา ซึ่งต้องใช้ทั้งเงินและแรงงานอย่างมหาศาล

อิทธิฤทธิ์ระยะที่สาม (ช่วง พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๗๙)

การต้องอิทธิฤทธิ์ช่วงที่สามของครูบาศรีวิชัย เกิดขึ้นในช่วงที่ได้มีการสร้างถนนขึ้นสู่พระธาตุคอกสุเทพ เพราะขณะก่อสร้างทางอยู่นั้นเอง ปรากฏว่ามีพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่รวม ๑๐ แขวง ๕๐ วัด ขอลาออกจากการปกครองคณะสงฆ์ไปขึ้นอยู่ในปกครองของครูบาศรีวิชัยแทน เมื่อเห็นการที่วัดขอแยกตัวไปขึ้นกับครูบาศรีวิชัยเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นนั้น ทางคณะสงฆ์จึงสั่งให้กลุ่มพระสงฆ์ในวัดที่ขอแยกตัวออกดังกล่าวเข้ามามอบตัว และพระสงฆ์ที่ครูบาศรีวิชัยเคยบวชให้ ก็ถูกสั่งให้สึก อิทธิฤทธิ์ครั้งที่ ๓ นี้ ได้ดำเนินมาจนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๗๙ ครูบาศรีวิชัยได้ให้คำรับรองต่อคณะสงฆ์ว่าจะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ทุกประการ ท่านจึงได้รับอนุญาตให้เดินทางกลับลำพูน เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ รวมเวลาที่ต้องสอบสวน และอบรมอยู่ที่วัดเบญจมบพิตรเป็นเวลาถึง ๖ เดือน ๑๗ วัน

กรณีความขัดแย้งระหว่างครูบาศรีวิชัย กับคณะสงฆ์ฝ่ายปกครอง ได้ดำเนินมาเป็นระยะเวลาเกือบ ๓๐ ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๑ เป็นต้นมา ตราบกระทั่งวาระสุดท้ายในชีวิตของครูบาศรีวิชัย แต่ในช่วงเวลานั้นครูบาศรีวิชัยก็ยังคงดำเนินการช่วยเหลือประชาชน เป็นที่พึงพอใจและดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ ตลอดจนสาธารณประโยชน์ตามคำอาราธนาอยู่เรื่อยมา

การปฏิสังขรณ์วัดและปูชนียวัตถุทางพุทธศาสนากับการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์

ครูบาศรีวิชัย ได้ชื่อว่าเป็นผู้ถือปฏิบัติเคร่งมาตั้งแต่เป็นสามเณร ดังเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มักน้อย ถือสันโดษ และเว้นอาหารที่มีเนื้อสัตว์เจือปน ตลอดจนงดกระทั้งหมาก เมียง และบุหรี่ ทำให้คนทั่วไปเห็นว่าครูบาเป็นผู้บริสุทธิ์ที่มีลักษณะเป็น "ตนบุญ" คนทั้งปวงต่างก็ประสงค์จะทำบุญกับครูบาเพราะเชื่อว่าการถวายทาน กับภิกษุผู้บริสุทธิ์เช่นนั้นจะทำให้ผู้ถวายทานได้รับอานิสงส์มาก เงินที่ประชาชนนำมาทำบุญก็นำไปใช้ในการก่อสร้างสาธารณประโยชน์ และบูรณะศาสนสถานและศาสนวัตถุ งานก่อสร้างดังกล่าวเริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๔๔๒ เดือน ๓ แรม ๑ ค่ำ ครูบาได้แจ้งข่าวสารไปยังศรัทธาทั้งหลาย รวมทั้งชาวเขาเผ่าต่างๆ ว่าจะวัดบ้านปางขึ้นใหม่ ซึ่งก็สร้างเสร็จภายในเวลาไม่นานนัก ให้ชื่อวัดใหม่นั้นว่า "วัดศรีคอกไชยทรายมูล" ซึ่งคนทั่วไปนิยมเรียกว่า "วัดบ้านปาง"

ขั้นตอนปฏิบัติในการไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดมีว่าเมื่อครูบาได้รับนิมนต์ให้ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดใดแล้ว ทางวัดเจ้าภาพก็จะสร้างที่พักของครูบากับศิษย์และปลูกปะรำ สำหรับเป็นที่พักของผู้ที่มาทำบุญกับครูบา คืบแรกที่ครูบาไปถึงก็จะอธิษฐานจิตว่าการก่อสร้างครั้งนั้นจะสำเร็จหรือไม่ ซึ่งมีน้อยครั้งที่จะไม่สำเร็จ เช่น การสร้างสะพานศรีวิชัย ซึ่งเชื่อมระหว่าง อำเภอหางดง เชียงใหม่ กับ อำเภอเมือง ลำพูน จากนั้นครูบาก็จะ "นั่งหนัก" คือ เป็นประธานอยู่ประจำในงานนั้น คอยให้พรแก่ศรัทธาที่มาทำบุญโดยไม่สนใจเรื่องเงิน แต่มีคณะกรรมการช่วยกันรวบรวมเงินไปเป็นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ครูบาไป "นั่งหนัก" ที่ไหน ประชาชนจะหิ้วไหลกันไปทำบุญที่นั่นถึงวันละ ๒๐๐-๓๐๐ ราย คับคั่งจนที่นั่นกลายเป็นตลาดเป็นชุมชนขึ้น เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วก็จะมียาน "พอยหลวง-พอยหลวง" คืองานฉลอง บางแห่งมียานฉลองถึงสิบห้าวัน และในช่วงเวลาดังกล่าวก็มักจะมีคนมาทำบุญกับครูบา มากกว่าปกติ เมื่อเสร็จงาน "พอยหลวง-พอยหลวง" ในที่หนึ่งแล้ว ครูบาและศิษย์ก็จะย้ายไปก่อสร้างที่อื่นตามที่มีผู้มานิมนต์ไว้ โดยที่ท่านจะไม่นำทรัพย์สินอื่นใดจากแหล่งก่อนไปด้วยเลย ช่วงที่ครูบาศรีวิชัยต้องอธิษณ์ครั้งที่สอง และถูกควบคุมไว้ที่วัดศรีดอนชัย เชียงใหม่ เป็นเวลา ๓ เดือนกับ ๘ วัน นั้น ผู้คนหิ้วไหลไปทำบุญกับครูบาไม่ต่ำกว่าวันละ ๒๐๐ ราย เมื่อครูบาได้ผ่านการพิจารณาอธิษณ์ที่กรุงเทพฯ ซึ่งใช้เวลาอีก ๒ เดือนกับ ๔ วัน แล้วครูบาก็เดินทางกลับลำพูน เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๖๓ หลังจากนั้นผู้คนก็มีความศรัทธาในตัวครูบามากขึ้น ครูบาศรีวิชัยเริ่มต้นการบูรณะวัด ขณะที่ท่านอายุ ๔๒ ปี โดยเริ่มจากการบูรณะพระเจดีย์บ่อนไก่เจ้า จังหวัดลำปาง ถัดจากนั้นได้บูรณะเจดีย์และวิหารวัดพระธาตุหริภุญชัย ต่อมาได้ไปบูรณะเจดีย์คอยเก็ง ในเขตอำเภอฮอด เชียงใหม่ จากนั้นไปบูรณะวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา กล่าวกันว่าในวันที่ท่านถึงพะเยานั้น มีประชาชนนำเงินมาบริจาคร่วมทำบุญใส่ปี๊บได้ถึง ๒ ปีบ หลังจากนั้นมาบูรณะวัดพระสิงห์ เชียงใหม่ เป็นอาทิ รวมแล้วพบว่างานบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามของครูบาศรีวิชัยมีประมาณ ๒๐๐ แห่ง

ในขณะที่ครูบาศรีวิชัยกำลังบูรณะวัดสวนดอกเชียงใหม่ ใน พ.ศ.๒๔๙๕ อยู่ นั้น หลวงศรีประกาศ ได้หารือกับครูบาศรีวิชัยว่าอยากจะนำไฟฟ้าขึ้นไปใช้บนดอยสุเทพ แต่ครูบาศรีวิชัยว่าหากทำถนนขึ้นไปจะง่ายกว่า และจะได้ไฟฟ้าในภายหลัง ทั้งนี้ทางการเคยคำนวณไว้ในช่วง พ.ศ.๒๔๖๐ ว่า หากสร้างทางขึ้นดอยสุเทพนั้น จะต้องใช้งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่ครูบาศรีวิชัยได้เริ่มสร้างทาง เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๓ และเปิดให้รถยนต์แล่นได้ในวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณเลย ครั้นเสร็จงานสร้างถนนแล้ว ครูบาศรีวิชัยก็ถูกนำตัวไปสอบอธิษณ์ที่กรุงเทพฯ อีกเป็นครั้งที่สอง และงานชิ้นสุดท้ายของท่านที่ไม่เสร็จในสมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ก็คือสะพานศรีวิชัยอนุสรณ์ ทอดข้ามน้ำแม่ปิงเชื่อมอำเภอหางดง เชียงใหม่ กับอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน

ในการก่อสร้างต่าง ๆ นับแต่ พ.ศ.๒๔๖๓ ถึง ๒๔๗๑ มีผู้ได้รับบริจาคเงินทำบุญกับท่าน ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ รูปี คิดเป็นเงินไม่น้อยกว่าสามหมื่นห้าพันบาท รวมค่าก่อสร้างชั่วชีวิตของท่านประมาณ สองล้านบาท นอกจากนั้นท่านยังได้สร้างคัมภีร์ต่าง ๆ อีกไม่น้อยกว่า ๓๐๐๐ ผูก คิดค่าจารเป็นเงิน ๔,๓๒๑ รูปี (รูปีละ ๘๐ สตางค์) ทั้งนี้ แม้ครุบาศรีวิชัยจะมีงานก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่และมากมาย แต่บิดา มารดา คือ นายควายและนางอุสาก็ยังคงอยู่ในกระท่อมอย่างเดิมสืบมาตราบจนสิ้นอายุ

ครุบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นคนร่างเล็กผอมบางผิวขาว ไม่ใช่คนแข็งแรง แม้ท่านจะไม่ต้องทำงาน ประเภทใช้แรงงาน แต่การที่ต้องนั่งคอยต้อนรับ และให้พรแก่ผู้มาทำบุญกับท่านนั้น ท่านจะต้อง "นั่งหนัก" อยู่ตลอดทั้งวัน ด้วยเหตุนี้ท่านจึงอาพาธด้วยโรคเรื้อรังติดงูยาว ซึ่งสะสมมาแต่ครั้งการ ตระเวนก่อสร้างบูรณะวัดในเขตล้านนา และการอาพาธได้กำเริบขณะที่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำปิง ครุบา ศรีวิชัยถึงแก่กรรมภาพ เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๑ ที่วัดบ้านปาง ขณะมีอายุได้ ๖๐ ปี ๕ เดือน ๑๑ วัน และตั้งศพไว้ที่วัดบ้านปางเป็นเวลา ๑ ปี บางท่านถือว่า ๓ ปี จากนั้นได้เคลื่อนศพมาตั้งไว้ที่วัด จามเทวี ลำพูน จนถึงวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๔ จึงได้รับพระราชทานเพลิงศพ เมื่องานพระราชทาน เพลิงศพเสร็จสิ้น จึงได้มีการแบ่งอัฐิของท่านไปบรรจุไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่นที่ วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระแก้วดอนเต้า จังหวัดลำปาง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา วัด- พระธาตุซ่อแฮ จังหวัดแพร่ และที่วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน อันเป็นวัดดั้งเดิมของท่าน เป็นต้น

วัดมณฑลของครุบาเจ้าศรีวิชัย

ในยุคที่ครุบาศรีวิชัยยังไม่ถึงแก่กรรมภาพนั้น ผู้ที่ทำบุญกับครุบาศรีวิชัยจะได้รับความอิมใจที่ ได้ทำบุญกับท่านเท่านั้น ส่วนการสร้างวัดมณฑลนั้น ระยะแรก พวกลูกศิษย์ที่นับถือครุบาศรีวิชัยได้ จัดทำพระเครื่องคล้ายพระรอด หรือพระคงของลำพูน โดยเมื่อครุบาปลงผงในวันโกน ก็จะเก็บเอาเส้น ผมนั้นมาผสมกับมุก มีส่วนผสมกับน้ำรักกดลงในแบบพิมพ์ดินเผา แล้วแจกกันไปโดยไม่ต้องเช่าใน ระหว่างศิษย์ กล่าวกันว่าเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ซึ่งก็ถือกันว่ามีอิทธิฤทธิ์เป็นที่น่าอัศจรรย์

ส่วนเหรียญโลหะรูปครุบาศรีวิชัยนั้น พระครูวิมลญาณประยุต (สุตใจ วิกิตฺโต) ชาวจังหวัด อ่างทอง ได้ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน สร้างขึ้นให้เช่าเพื่อนำเงินมาช่วยในการปลงศพครุบาศรีวิชัย โดยให้เช่าในราคาเหรียญละ ๕ สตางค์ ทั้งนี้ สิ่งจะ วรรณสัย ยืนยันจากประสบการณ์ที่ท่านรู้จักครุบา ดีและได้คลุกคลีกับเรื่องพระเครื่องมาตั้งแต่ครุบายังไม่มรณภาพนั้น ระบุว่าไม่มีเหรียญรุ่นคดยสุเทพ ไม่มีเหรียญที่ครุบาศรีวิชัยสร้าง หรือวัดมณฑลอื่นใดที่ครุบาจะสร้างขึ้น นอกจากการให้พรและความ อิมใจในการทำบุญกับท่านเท่านั้น แต่ในระยะหลังก็พบว่ามีการสร้างวัดมณฑลของครุบาอยู่เป็นจำนวน

มาก ในรูปแบบต่างๆ โดยผู้ที่ครอบครองวัตถุมงคลเหล่านั้นมีความศรัทธาในความดีของ "ตนบุญ" เป็นสำคัญ

อุดม รุ่งเรืองศรี

(เรียบเรียงจากงานของ วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, ประวัติครูบาศรีวิชัยร่วมกับหลวงศรีประกาศ ตอนสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ของ ส.สุภาภา ๑๐ พค. ๒๕๑๘, สารประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งลานนาไทย ของ สិងมะ วรรณสัย ศูนย์หนังสือเชียงใหม่ พฤศจิกายน ๒๕๒๒, และ ตำนานครูบาศรีวิชัยแบบพิศดาร และตำนานวัดสวนดอก สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๓๗)

ที่มาของข้อมูล

“ครูบาศรีวิชัย.” 2546. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ: 14 ตุลาคม. จาก <http://www.lannaworld.com/person/svchai.htm>